

بازار جهانی نفت به کجای می‌رود؟

محمدرضا خدرلو

باید اقدامات اضطراری جدیدی به عمل آید تا پیامدهای بحران کنونی بر اقتصاد تولیدی و فقیرترین مردم دنیا محدود بماند. پروژه‌هایی در زمینه‌ی جاده‌سازی، بهبود شبکه‌های ارتباطی و راه آهن، گسترش امکانات بهداشتی و پزشکی از جمله مواردی هستند که می‌توانند رونق اقتصاد را تا حد معینی حفظ کنند. خود بانک جهانی در سه سال آینده ۱۰۰ میلیارد دلار برای انجام چنین پروژه‌هایی در اختیار کشورهای در حال توسعه قرار خواهد داد.

از طرف دیگر حجم سرمایه‌گذاری‌ها در اقتصاد جهان نیز روندی نزولی به خود گرفته است. این سرمایه‌گذاری‌ها در سال آینده تنها ۳/۴ درصد رشد خواهند کرد. این رقم دو سال پیش از مرز ۱۳ درصد هم فراتر رفت. در همین حال، اعلام شده است که رکود دومین قدرت اقتصاد بزرگ دنیا، یعنی ژاپن نیز، ابعادی فراتر از پیش‌بینی‌ها به خود

توسعه خریدار چندانی نداشته باشند و این کشورها در صادرات خود با مشکلات متعددی مواجه باشند. به گفته این کارشناس شهروندان کشورهای در حال توسعه باید با دو مشکل بزرگ دست و پنجه نرم کنند: افزایش شدید مواد غذایی، سوخت و بحران مالی. این بحران باعث شده که قیمت‌ها در بازارهای نفتی جهان رو به تعادل روند، ولی همزمان تجارت جهانی و نظام بانکی را با مشکلات سختی روبرو کرده و موقعیت‌های شغلی بسیاری را در عرصه جهانی به خطر انداخته است. او معتقد است که در حال حاضر اقتصاد دنیا با وضعیت نادری روبرو است که در آن رکود در کشورهای صنعتی بافت و کساد اقتصادی کشورهای در حال توسعه همراه شده است. در نتیجه، می‌توان انتظار داشت که حجم تجارت بین‌المللی بر خلاف ۲۶ سال گذشته، روندی نزولی پیدا کند. همچنین

مهم‌ترین مسایلی که در محافل اقتصادی و صنعتی جهان بر سر زبان‌ها افتاده است؛ مساله رکود در اقتصاد جهانی و کاهش قیمت و تقاضای جهانی برای نفت است. نفت به عنوان مهم‌ترین منبع انرژی و نیروی محرک چرخ صنعت در جهان شاهد دوران افول قیمت است. این کاهش و افت قیمت از یک سو میزان تولید در جهان را تحت تاثیر قرار داده و از طرف دیگر اقتصاد کشورهای صادرکننده نفت را تهدید می‌کند.

یوستین لین، اقتصاددان ارشد بانک جهانی معتقد است که بحران مالی کنونی رشد شتابان مواد خام را در بازارهای بین‌المللی را متوقف کرده است و این توقف خود تا حدود معینی بحران مالی را از تشدید بازداشته است. با این همه، رکود اقتصادی در کشورهای صنعتی سبب شده که کالاهای کشورهای در حال

آژانس بین المللی انرژی نیز اعلام کرد میانگین تقاضا در بازارهای نفتی در سال جاری میلادی با کاهش ۲ میلیون و ۴۰۰ هزار بشکه در روز به ۸۳ میلیون و ۴۰۰ هزار بشکه خواهد رسید که پائین ترین میزان تقاضا از سال ۲۰۰۴ تاکنون به شمار می رود. این در حالیست که به گفته محمد علی خطیبی نماینده ایران در سازمان کشورهای صادرکننده نفت، اوپک، در صورتیکه تقاضا همچنان ضعیف باقی بماند، احتمال می رود این سازمان تولید خود را دوباره کاهش دهد. نشست بعدی اوپک در بیست و هشتم ماه مه (هفتم خرداد) برگزار خواهد شد. گفتنی است که اوپک از ماه سپتامبر سال گذشته میلادی تا کنون تولید نفت خود را به میزان چهار میلیون و دویست هزار بشکه در روز کاهش داده است.

به گزارش خبرگزاری فرانسه از پاریس، آژانس بین المللی انرژی در گزارش ماهانه خود اعلام کرد میزان تقاضای جهانی نفت در سال ۲۰۰۸ میلادی ۸۷ میلیون و ۲۰۰ هزار بشکه در روز خواهد بود. این در حالی است که پیش بینی های ماه گذشته آژانس بین المللی انرژی رقم ۸۷ میلیون و ۵۰۰ هزار بشکه در روز را نشان می داد. این بازنگری آژانس بین المللی انرژی در پی انتشار گزارش اخیر صندوق بین المللی پول رخ داد. صندوق بین المللی پول روز چهارشنبه گذشته (۲۱ فروردین ماه) در گزارشی اعلام کرد میزان رشد اقتصاد جهانی در سال جاری

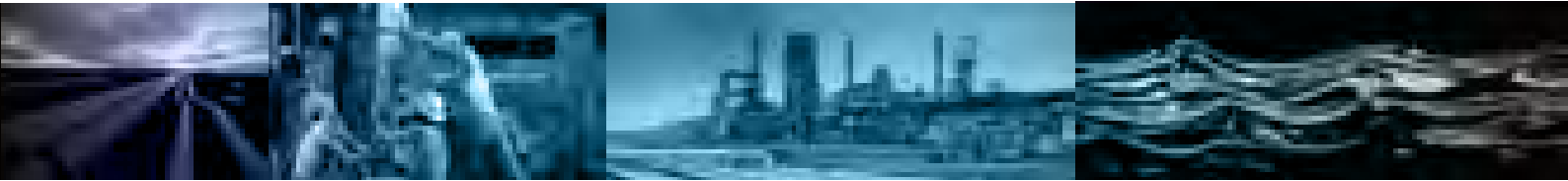
درصد کاهش خواهد یافت. ذخایر نفتی آمریکا نیز در این مدت ۱/۶۵ میلیون بشکه رشد داشته که این رقم از جولای ۱۹۹۳ میلادی بی سابقه است. اوپک در سه نشست گذشته خود با کاهش ۴/۲ میلیون بشکه ای سقف تولید موافقت کرده است. این رقم معادل ۱۴ درصد کل تولید اوپک است. در حالی که اوپک برای برقراری ثبات در بازار نفت تلاش می کند، صادرات نفت کشورهای غیر اوپک طی ماه ژانویه ۶۷۰ هزار بشکه در روز افزایش یافت. صادرات نفت روسیه طی ماه های فوریه و مارس به ترتیب ۶/۳ و ۲/۲ درصد افزایش یافت. صادرات نفت برزیل نیز در همین مدت دو برابر افزایش نشان می دهد. شکیب خلیل رییس پیشین اوپک و وزیر نفت الجزایر از عدم پایبندی روسیه به تعهدات خود برای کاهش تولید نفت، ابراز ناامیدی و تاسف کرد. روسیه برای رونق صادرات نفت، تعرفه صادرات نفت خام خود را کاهش داده است. بر اساس این گزارش، میزان تولید نفت برزیل امسال ۷/۲ درصد افزایش خواهد یافت و به بیش از ۲/۵۴ میلیون بشکه در روز خواهد رسید. بر اساس گزارش وزارت انرژی آمریکا، این کشور قصد دارد امسال روزانه ۴/۵۷ میلیون بشکه نفت از اعضای اوپک وارد کند که این رقم نسبت به سال گذشته بیش از ۵/۷ درصد کاهش خواهد یافت. کل واردات نفت آمریکا نیز امسال با ۷/۳ درصد کاهش به کمتر از ۹/۰۲ میلیون بشکه در روز خواهد رسید.

گرفته است. بر اساس تازه ترین داده های دولت ژاپن، رشد اقتصادی این کشور در سه ماه سوم امسال، در قیاس با فصل پیش از آن، ۰/۵ درصد کاهش یافته است. در ماه نوامبر این رقم فقط ۱/۰ درصد پیش بینی شده بود. به این ترتیب رشد اقتصاد ژاپن در سال جاری به میزان ۱/۸ درصد کاهش خواهد یافت. پیش بینی های قبلی این رقم را ۰/۴ درصد برآورد کرده بودند. آمارهای جدید حکایت از آن دارند که تولید ناخالص ملی ژاپن در دو فصل پیاپی رو به کاهش رفته است. بنا به پیش بینی اقتصاددانان ژاپن، رکود اقتصادی این کشور که در ۷ سال گذشته بی سابقه است، در سال آینده نیز ادامه خواهد یافت. در این میان، شرکت های ژاپنی نگران از رکود اقتصادی جهان، هم سرمایه گذاری های خود را کاهش داده اند و هم سطح تولید خود را پایین آورده اند. شرکت های بزرگ اتوموبیل سازی ژاپن نیز از حجم تولید خود به میزان فاحشی کاسته اند و شماری از کارگران پاره وقت خود را اخراج کرده اند.

تقاضا در بازارهای جهانی:

وزارت انرژی آمریکا چندی پیش اعلام کرد، میزان واردات نفت این کشور از سازمان اوپک طی ماه ژانویه ۲۰۰۹ بیش از ۸۱۸ هزار بشکه در روز معادل ۱۴ درصد کاهش داشته و به کمتر از ۵۰۲ میلیون بشکه در روز رسیده است. در این مدت واردات نفت آمریکا از برزیل دو برابر شده و به بیش از ۳۹۷ هزار بشکه در روز رسیده است. واردات نفت آمریکا از روسیه نیز ۱۰ برابر شده و به بیش از ۱۵۷ هزار بشکه در روز رسیده است. این روند طی ماه های فوریه و مارس نیز ادامه داشته است. جان کلیداف معاون موسسه ام اف گلوبال در این باره می گوید: اوپک تا کنون عملکرد خوبی در کاهش سقف تولید و تثبیت قیمت نفت در حدود ۵۰ دلار در هر بشکه داشته است ولی اگر خواهان افزایش قیمت نفت است، باید سقف تولید خود را باز هم کاهش دهد چرا که کشورهای غیر اوپک گویا تمایلی برای همکاری با این سازمان ندارند. کاهش ۱۴۸ هزار بشکه ای واردات نفت آمریکا طی ماه ژانویه در حالی است که میزان تولید این کشور در این مدت بیش از ۱۵۳ هزار بشکه در روز افزایش داشته است. بر اساس آمارهای وزارت انرژی آمریکا، میزان مصرف نفت این کشور در چهار هفته منتهی به سوم آوریل به ۱۸/۹ میلیون بشکه در روز رسید که نسبت به سال گذشته ۴/۴ درصد کاهش داشته است. سازمان بین المللی انرژی نیز پیش بینی کرد، رشد اقتصادی آمریکای شمالی طی سال ۲۰۰۹ بیش از ۳/۸

سال گذشته، ما متناسب به تغییر در داده‌های اقتصادی دنیا، پیش‌بینی خود در زمینه‌ی تقاضا برای نفت را در جهت منفی اصلاح کرده‌ایم.» به ویژه تقاضای چین برای نفت به شدت کاهش یافته‌است.

گزارش یادشده با این پیش‌بینی پایان می‌گیرد که می‌توان امیدوار بود تنها در سال ۲۰۱۰ دوباره اقتصاد جهان رونق بگیرد و تقاضا برای نفت هم افزایش یابد.

افزایش ذخایر نفتی و کاهش تولید:

در حال حاضر بازار نگران حجم بی‌سابقه ذخایر نفت در انبار کاشینگ، واقع در ایالت اوکلاه‌مای آمریکا است. افزایش بیش از حد ذخایر این انبار، موجب کاهش قیمت نفت می‌شود. مقدار نفت خام در دسترس بازار در حالی به شدت و بی‌وقفه در حال افزایش است که پالایشگاه‌های آمریکا فعالیت‌های خود را به دلیل کاهش تقاضای فرآورده‌های نفتی، کاهش داده‌اند. همچنین نوع واکنش اعضای اوپک به ادامه روند نزولی قیمت نفت نیز تا حدودی موجب نگرانی معامله‌گران شده است. اظهار نظرها حاکی از آن است که با ادامه کاهش قیمت نفت، اعضای اوپک بار دیگر تصمیم به کاهش تولید خواهند گرفت. دبیر کل اوپک در اجلاس داووس به صراحت اعلام کرده که اگر قیمت نفت همچنان کاهش یابد، اوپک تولید خود را بار دیگر کاهش خواهد داد.

از سوی دیگر بانک سرمایه‌گذاری مورگان استنلی آمریکا پیش‌بینی کرده است، قیمت نفت خام در سه ماه دوم سال ۲۰۰۹ به بشکه‌ای ۲۵ دلار کاهش خواهد یافت، چرا که معتقدند چشم‌انداز وضعیت اقتصادی در دنیا بدتر از چیزی است که معامله‌گران گمان می‌کنند و به محض هوشیاری آنان نسبت به این وضعیت، قیمت‌ها به شدت کاهش خواهد یافت. این تحلیلگران همچنین احتمال داده‌اند که تقاضای جهانی نفت بر اثر فشار ناشی از بحران اقتصادی در کشورهای بزرگ صنعتی و نیز کاهش رشد اقتصادی در کشورهای رو به رشد، یک میلیون و ۵۰۰ هزار بشکه در روز کاهش خواهد یافت. بر اساس این گزارش، میانگین قیمت نفت خام در سال ۲۰۰۹، بشکه‌ای ۳۵ دلار بوده و در سال‌های ۲۰۱۰ و ۲۰۱۱، هم‌زمان با بهبود وضعیت اقتصاد جهانی، به ترتیب به بشکه‌ای ۵۵ و

کاهش تولید سازمان کشورهای صادرکننده نفت (اوپک)، برخی از کشورهای تولیدکننده در دریای شمال و نیز برخی از تولیدکننده‌های آفریقای غیر اوپک، مهم‌ترین دلیل کاهش تولید نفت در ماه مارس بوده است. بر اساس گزارش این نهاد بین‌المللی، تولید اوپک در ماه مارس ۳۲ میلیون و ۱۰۰ هزار بشکه در روز بوده است که ۲۶۵ هزار بشکه در روز کاهش را در مقایسه با ماه فوریه نشان می‌دهد. آژانس بین‌المللی انرژی سازمانی مستقل و مدافع منافع کشورهای مصرف‌کننده در زمینه انرژی است. این آژانس در سال ۱۹۷۴ در چارچوب سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD) و به منظور اجرای یک برنامه بین‌المللی در زمینه انرژی تشکیل شد. آلمان، استرالیا، اتریش، بلژیک، کانادا، دانمارک، اسپانیا، آمریکا، فنلاند، فرانسه، یونان، مجارستان، ایرلند، ایتالیا، ژاپن، لوگزامبورگ، نروژ، زلاند نو، هلند، پرتغال، جمهوری کره، جمهوری چک، انگلستان، سوئد، سوئیس و ترکیه اعضای آژانس بین‌المللی انرژی هستند و قرار است لهستان و جمهوری اسلواکی نیز به آژانس بین‌المللی انرژی بپیوندند.

آژانس بین‌المللی انرژی با اصلاح پیش‌بینی نسبتاً خوشبینانه خود در مورد تقاضا برای نفت، امید به رونق دوباره‌ی اقتصاد جهانی تا پایان سال جاری را غیرواقعی دانسته است. بنا به داده‌های آژانس، افزایش اخیر قیمت نفت پایدار نیست. گرچه قیمت نفت در اوایل ماه آوریل، پس از ۴ ماه، بار دیگر از مرز ۵۰ دلار گذشت، اما آژانس بین‌المللی انرژی با توجه به ضعف تقاضا برای

گرچه قیمت نفت در اوایل ماه آوریل، پس از ۴ ماه، بار دیگر از مرز ۵۰ دلار گذشت، اما آژانس بین‌المللی انرژی با توجه به ضعف تقاضا برای این ماده‌ی خام، رشد ثابت قیمت آن را منتفی می‌داند.

این ماده‌ی خام، رشد ثابت قیمت آن را منتفی می‌داند. آژانس می‌گوید که امیدی به احیای رشد اقتصادی جهان در نیمه‌ی دوم سال جاری میلادی ندارد، بلکه پیش‌بینی می‌کند که این اقتصاد با رشد منفی بی‌به میزان ۱/۴ درصد مواجه شود. در گزارش می‌خوانیم: «از اکتبر

میلادی به ۳/۷ درصد کاهش خواهد یافت.

سندوق بین‌المللی پول همچنین پیش‌بینی کرد آمریکا، بزرگ‌ترین مصرف‌کننده انرژی جهان که با بدترین بحران اقتصادی خود از سال ۱۹۲۹ دست به گریبان است، به زودی دچار «اندکی رکود» خواهد شد. در گزارش آژانس بین‌المللی انرژی همچنین آمده است: میزان تقاضای جهانی نفت در سال گذشته ۸۶ میلیون بشکه در روز بوده که ۱۴۰ هزار بشکه در روز بیش از رقمی است که در ماه مارس اعلام کرده بود. بر اساس پیش‌بینی‌های آژانس، میزان تقاضای نفت در کشورهای سازمان همکاری و توسعه اقتصادی در سال ۲۰۰۸ میلادی ۴۸ میلیون و ۹۰۰ هزار بشکه در روز خواهد بود که ۳۲۰ هزار بشکه در روز کمتر از پیش‌بینی‌های این سازمان در ماه مارس و ۰/۳ درصد کمتر از سال ۲۰۰۷ است.

بنا بر این گزارش، میزان تقاضای نفت در کشورهای خارج از سازمان همکاری و توسعه اقتصادی در سال جاری ۳۸ میلیون و ۳۰۰ هزار بشکه در روز خواهد بود که ۳/۹ درصد بیش از سال ۲۰۰۷ اما در مقایسه با پیش‌بینی‌های آژانس بین‌المللی انرژی برای ماه مارس تغییری نکرده است. آژانس همچنین اعلام کرد میزان عرضه جهانی نفت در ماه مارس ۱۰۰ هزار بشکه در روز کاهش داشته و ۸۷ میلیون و ۳۰۰ هزار بشکه در روز بوده است. بنا بر این گزارش،

کاهش بیشتر قیمت نفت را از دست داده است و عوامل دیگری قیمت را کنترل می‌کنند.

در شرایط فعلی همچنان بازار با افزایش ذخیره‌سازی‌ها و کاهش پیش‌بینی تقاضا روبه‌رو است که فشار سنگین کاهشی بر قیمت وارد می‌کند. در این سطوح قیمتی تلاطم در بازار بیشتر شده که در هفته‌های گذشته نوسان ۳۸ تا ۴۲ دلاری در یک روز مصداق آن است و بازیگران بازار به سرعت معاملات خود را از حالت خرید به فروش و بالعکس تبدیل می‌کنند و منتظر اخباری هستند که در جهت افزایش قیمت نفت عمل نماید. از لحاظ بنیادی هزینه نهایی تولید در حدود قیمت ۴۰ دلار در بشکه بر حسب قیمت WTI برای جهان می‌باشد بنابراین در شرایط فعلی این محدوده

قیمتی سطح حمایتی مناسبی به وجود آورده است. البته هزینه نهایی تا وقتی کارآ خواهد بود که میزان ظرفیت مازاد تولید نفت به خصوص در کشورهای اعضای اوپک افزایش شدید نداشته باشد. قیمت‌های قراردادهای آتی‌ها نیز قیمت بالای ۶۰ دلار را در میان مدت مناسب بازار نفت نشان می‌دهند و بازار همچنان اطلاعات جدید را مورد تحلیل قرار می‌دهد و روند کاهش تقاضا و افزایش ذخیره‌سازی‌ها می‌تواند بر قیمت قراردادهای آتی‌ها در ماه‌های آینده و دورتر اثر گذار باشد.

به دنبال پیش‌بینی بازار از درآمدهای ناخوشایند شرکت‌های بزرگ آمریکایی که می‌تواند به تعدیل خوشبینی‌ها در باره بهبود اقتصاد

است که به میزان ۳/۹ روز بیشتر از میزان مشابه سال قبل می‌باشد. طی هفته مذکور، سطح خوراک پالایشی آمریکای به میزان ۲۰۵ هزار بشکه در روز افزایش یافته است ولی به میزان ۱۵۱ هزار بشکه در روز کمتر از میزان مشابه سال قبل می‌باشد. گفتنی است که سطح ذخیره

**بانک سرمایه گذاری مورگان استنلی
آمریکا پیش‌بینی کرده است، قیمت نفت
خام در سه ماه دوم سال ۲۰۰۹ به بشکه‌ای ۲۵
دلار کاهش خواهد یافت، چرا که چشم‌انداز
وضعیت اقتصادی در دنیا بدتر از چیزی است
که معامله‌گران گمان می‌کنند**

نفت آمریکا در یک سال گذشته بی‌سابقه بوده است. ذخیره‌های بنزین نیز در یک سال گذشته بی‌سابقه بوده است. این موضوع نشان می‌دهد که همچنان کاهش تولید نفت نتوانسته بر سطح ذخیره‌سازی نفت اثر گذارد.

کاهش مجدد قیمت:

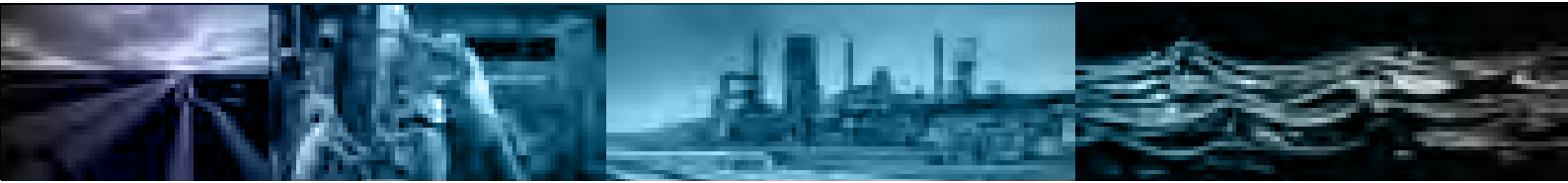
حمایت شدید قیمت نفت WTI در سطح ۴۰ دلار در هر بشکه همچنان ادامه دارد و فشار سنگین برای شکست آن بی‌نتیجه مانده است. با روند افزایشی شدید سطح ذخیره‌سازی‌ها ملاحظه می‌شود که قیمت همچنان در سطح ۴۰ دلار با مقاومت روبه‌رو شده که به معنی تصدیق سطح حمایتی ۳۵ و ۴۰ دلاری است. بنابراین فعلا افزایش ذخیره‌سازی‌ها توانایی

۸۵ دلار افزایش خواهد یافت. برخی از مراکز پژوهشی پیش از این پیش‌بینی کرده بودند قیمت نفت در سه ماه دوم سال جاری میلادی، بشکه‌ای ۴۰ دلار خواهد بود.

یکی از تحلیل‌گران برجسته آژانس بین‌المللی انرژی معتقد است در صورتی که بهای نفت به سطح ۳۵ دلار در هر بشکه برسد، تولید نفت کشورهای غیر اوپک نیز کاهش خواهد یافت. موضوع کاهش بهای نفت به میزان زیادی به اوضاع اقتصادی و تصمیم اوپک در مورد میزان تولید خود بستگی دارد. با ادامه کاهش تقاضای جهانی نفت، این احتمال وجود دارد که اعضای اوپک در نشست مارس ۲۰۰۹ بار دیگر سهمیه‌های تولید این سازمان را کاهش دهند.

به‌رغم پایبندی اعضای اوپک به کاهش تولید برنامهریزی شده این سازمان جهت تقویت قیمت‌های جهانی نفت خام، در پی انتشار آمار ذخیره‌سازی‌های نفت خام آمریکا که حاکی از افزایش شدید این ذخیره‌سازی‌ها و کاهش تقاضای نفت خام به دلیل تشدید بحران اقتصادی است، قیمت نفت خام WTI در بورس نایمکس از بیش از ۴۱/۶ دلار در هر بشکه در تاریخ ۳۰ ژانویه ۲۰۰۹ به کمتر از ۳۹/۹۵ دلار در هر بشکه در تاریخ ۶ فوریه ۲۰۰۹ کاهش یافته است. افزایش قابل توجه ذخیره‌سازی‌ها مویب تداوم و تشدید بحران اقتصادی آمریکا و جهان و به تبع آن کاهش تقاضای نفت خام و فرآورده‌های نفتی می‌باشد. تقاضای نفت در آمریکا، بزرگ‌ترین مصرف‌کننده انرژی دنیا، ظرف ماه‌های اخیر به دلیل کاهش رشد اقتصادی در این کشور به شدت کاهش یافته و موجب شده است قیمت نفت در ماه‌های اخیر به طور چشمگیری کاهش یابد.

بر اساس آمار اداره اطلاعات انرژی آمریکا میزان ذخایر نفت خام این کشور در هفته منتهی به ۳۰ ژانویه ۲۰۰۹ معادل ۳۴۶/۱ میلیون بشکه بوده است که در مقایسه با هفته قبل به میزان ۷/۲ میلیون بشکه افزایش یافته است و معادل ۴۶/۱ میلیون بشکه نیز از میزان مشابه سال قبل در تاریخ ۱ فوریه ۲۰۰۸ بیشتر می‌باشد. تحلیلگران پیش‌بینی می‌کردند ذخایر نفت خام آمریکا طی هفته مذکور به میزان ۹/۲ میلیون بشکه افزایش داشته باشد. میزان این ذخایر بر حسب روز نیز نسبت به هفته قبل به میزان ۰/۶ روز افزایش یافته و در سطح ۲۴/۲ روز قرار گرفته

که اقتصاد جهان از حالت رکود خارج شود، تقاضا هنوز هم تعیین کننده بهای نفت خواهد بود زیرا تقاضا بازتاباننده آن چیزی خواهد بود که مردم قادرند بپردازند. افزایش تقاضا در سال های ۲۰۰۴ تا ۲۰۰۸ در نهایت نتیجه دسترسی آسان به اعتبارات در کشورهای عضو سازمان همکاری و توسعه اقتصادی و به ویژه آمریکا بود که موجب افزایش صادرات کشورهای غیر عضو او ای سی دی و به ویژه چین شد.

سرمایه گذاری در ظرفیت پالایشی همسویا کاهش دوری تقاضا به تاخیر افتاده است. رشد تقاضا در سال های ۲۰۰۴ تا ۲۰۰۸ به موجی از افزایش ظرفیت پالایش و بهینه سازی انجامید که هدف آن بهره مندی از سودهای قابل ملاحظه در بخش فرآورده ها بود. این سرمایه گذاری سبب ایجاد ظرفیت بهینه کافی در کشورهایمانند هند و چین شده است تا روزی که دوباره تنگنای ساختاری بخش پایین دستی بروز کند. اما با تاخیر در پروژه ها تنگنای ساختاری بخش پایین دستی در آینده ادامه خواهد یافت.

تنگنایهای موجود در بخش بالادستی نیز به قوت خود باقی است. در میان کشورهای غیر عضو اوپک کانادا، ناحیه خزر، آب های عمیق آمریکادر خلیج مکزیک و غرب آفریقا منابع جدید تامین نفت هستند. اما نبود سرمایه گذاری کافی و روند

برداشت نادرستی که در مورد افزایش بهای نفت وجود دارد این است که این افزایش ناشی از کمبود نفت خام بود. اما افزایش بهای نفت تحت تاثیر تقاضا برای فرآورده ها، و به ویژه سوخت های شیرین سبکی بود که در بخش حمل و نقل مورد استفاده قرار می گیرد. نبود ظرفیت برای بهینه سازی و گوگرد زدایی - توانایی دریافت نفت های خام سنگین ترش و تبدیل آنان به سوخت های سبک شیرین مورد نیاز بخش حمل و نقل در پالایشگاه ها - سبب فشار بر قیمت ها در بازار شد. با کمبود عرضه ای که ناشی از عدم تمایل اوپک برای باز کردن شیرهای نفت بود، قیمت های بالا تنها مانع در برابر افزایش تقاضای فرآورده ها بود.

از طرف دیگر تنش ساختاری عرضه و تقاضا در بازار نفت به قوت خود باقی است، هر چند که زیر نقاب کاهش دوری تقاضا پنهان شده است. اما این وضعیت نه به معنای نابودی تقاضا بلکه به معنای تاخیر تقاضا است. مدیر اجرایی شرکت توتال، کریستوفر دومارژری، می گوید: "تقاضا نابود نشده است بلکه کاهش یافته است. اما برای چه مدت؟ نمی دانیم." نابودی تقاضای نفت تا کنون محدود بوده است. سوخت های زیستی در حال جایگزین کردن تنها یک درصد مصرف سوختی بخش حمل و نقل جهان هستند. زمانی

جهانی منجر شود، بهای نفت خام در داد و ستدهای بازار آسیا به کمتر از بشکه ای ۵۰ دلار کاهش یافت. بهای نفت خام سبک شیرین پایه بورس نیویورک برای تحویل در ماه مه ۲۰۰۹ در معاملات الکترونیک نیمروزی بازار آسیا ۹۱ سنت کاهش یافت و به بشکه ای ۴۹ دلار و ۴۲ سنت رسید. این نوع نفت خام در پایان معاملات روز ۲۸ فروردین با ۳۵ سنت افزایش، به بشکه ای ۵۰ دلار و ۳۳ سنت رسیده بود. همچنین بهای نفت خام برنت دریای شمال برای تحویل در ماه ژوئن نیز با ۷۸ سنت کاهش، به بشکه ای ۵۲ دلار و ۵۷ سنت رسید. بر پایه این گزارش، پس از آن که بهای نفت خام به دنبال تلاش سرمایه گذاران برای کشف چگونگی عملکرد بازار نفت در نیمه دوم سال ۲۰۰۹، به کمتر از ۳۵ دلار در فوریه گذشته کاهش یافت، قیمت نفت در یک ماه اخیر در حدود بشکه ای ۵۰ دلار به دفعات در نوسان بوده است.

واکنش های بازار:

بازار نفت به شیوه های گوناگونی نسبت به شرایط واکنش نشان می دهد. این واکنش در مواردی کند و در مواردی بسیار سریع است. قیمت های نفت بلافاصله آشکار می سازد که واکنش های خریداران و فروشندگان در برابر اطلاعات جدید چه بوده است. اما آشکار شدن اثرات تغییراتی که در بنیادهای عرضه و تقاضا رخ می دهد، ماه ها و یا حتی سال ها به طول می انجامد. بحران مالی و اقتصادی جهانی سبب شده است بهای نفت خام از نزدیک به ۱۵۰ دلار هر بشکه در سال گذشته به مرز ۵۰ دلار در هر بشکه کاهش یابد. اما این وضعیت سبب نشده است تا بهای نفت به ۲۰ دلار در بشکه کاهش یابد و با وجود رکود عمیق به دلیل تنگنای ساختاری قیمت ها نسبتا بالا مانده است. این قیمت ها در شرایطی است که بازار به لحاظ وضعیت اقتصادی شرایط ضعیفی را تجربه می کند.

بازار جهانی نفت هیچگاه به طور کامل از شوک سال ۲۰۰۴ بهبود نیافته است. تقاضای نفت خام چین در این سال حدود یک میلیون بشکه در روز و مصرف هند ۳۵۰ هزار بشکه در روز افزایش یافت. از این پس بخش پالایش جهانی کوشیده است به منظور تامین سوخت مورد نیاز بخش های ساختمان، صنعت، تجارت و حمل و نقل اقتصادهای در حال توسعه همگام با تقاضای فزاینده برای فرآورده های تمیز، حرکت کند.

بین المللی به شدت افزایش چشمگیری پیدا کند. جان واترلو؛ تحلیلگر مسایل مربوط به تقاضا در این شرکت تحقیقاتی معتقد است که قیمت نفت اوپک در سال ۲۰۰۹ در حد فعلی باقی خواهد ماند و انتظار نمی رود که به رقم بیش از ۵۰ تا ۶۰ دلار در هر بشکه برسد. اما وی بر این باور است که این پیشبینی مربوط به کوتاه مدت است ولی در میانمدت و بلندمدت می توان منتظر افزایش شدید و ناگهانی قیمت ها بود.

در همین راستا نوبو تاناکا؛ مدیر اجرایی آژانس بین المللی انرژی نیز طی یک سخنرانی در شهر لاهه هلند در مورد پیشبینی اوضاع آتی بازار نفت اعلام داشته است که حتی اگر در کوتاه مدت

قرار دارد. از جمله میزان ذخایر تجاری نفت آمریکا در حال حاضر حدود ۳۵۹ میلیون بشکه است که بالاترین میزان در ۱۶ سال گذشته است. پیش بینی همه نهادهای بین المللی ناظر بر بازار نفت نیز از کاهش پیوسته تقاضا حکایت دارد. تقریباً همه این نهادها شامل آژانس بین المللی انرژی، اداره اطلاعات انرژی آمریکا، اوپک و مرکز مطالعات انرژی جهانی در گزارش های خود پیوسته از میزان تقاضای نفت در سال ۲۰۰۹ کاسته اند. اگر چه میان آمار این نهادها تفاوت هایی وجود دارد اما همه آنان در ارزیابی های خود از میزان تقاضای جهانی نفت در سال ۲۰۰۹ تجدید نظر کرده و آن را کاهش داده اند. اگر ظرفیت اضافی تولید در کشورهای صادر کننده نفت را از دیگر عوامل اثر گذار بر روند تحولات بهای نفت به شمار آوریم، آن گاه توضیح چرایی افزایش بهای نفت دشوار تر می شود. این نکته حائز اهمیت است که اعضای اوپک، که طی ماه های گذشته کمتر از ۴ میلیون بشکه در روز از تولید خود کاسته اند، ظرفیت اضافی ایجاد کرده اند که از نظر در دسترس بودن عرضه در کوتاه مدت می تواند برای بازار اطمینان خاطر ایجاد کند. همچنین ظرفیت اضافی تولید عربستان به میزان حداقل ۲ میلیون بشکه در روز خود عاملی است که می تواند نگرانی در مورد امنیت عرضه را به میزان زیادی کاهش دهد.

شرایط فصلی نیز به گونه ای نیست که افزایش بهای نفت را توجیه کند. فارغ از رکود حاکم بر اقتصاد جهان، با سپری شدن زمستان تقاضا برای نفت خام کاهش می یابد و این خود، بر خلاف آن چه تجربه می کنیم، باید قیمت های نفت را به سوی کاهش سوق دهد.

پیش بینی بلند مدت:

بر اساس نظریه های مختلف؛ شرایط متفاوتی برای آینده بازار و قیمت نفت در بازارهای جهانی متصور است. طبق آخرین گزارش تحلیلی که به تازگی از سوی شرکت تحقیقاتی و مشاوره وود مکنزی منتشر شده است؛ انتظار می رود در بلندمدت و بلافاصله پس از بهبود شرایط اقتصادی جهان؛ قیمت نفت به شدت افزایش پیدا کند. کارشناسان و تحلیل گران این شرکت بین المللی معتقدند که به دلیل پایین بودن میزان سرمایه گذاری های اخیر در بخش نفت و انرژی؛ کمبود شدیدی در عرضه نفت مشهود خواهد بود و جهان تشنه از بحران مانند بیماری که تازه از بستر بیماری برخاسته است نیازمند نفت خواهد بود. به همین دلیل یعنی به سبب کاهش عرضه در مقابل تقاضای شدید و ناگهانی می توان انتظار داشت که قیمت نفت در سطح

فزاینده کاهش بازدهی این منابع بدان معناست که تولید نفت خام متعارف به اوج رسیده است. این وضعیت به تولید کنندگان اوپک و به ویژه عربستان سعودی قدرت بیشتری در بازار می دهد. ظرفیت اضافی اوپک هنوز هم عمدتاً در دست عربستان است و تا زمانی که سرمایه گذاری در بخش بالادستی در سایر کشورهایی که تولید در آنان با هزینه پایین امکان پذیر است، مانند عراق و روسیه، تحت تاثیر شرایط سیاسی محدود بماند؛ اوضاع چنین خواهد بود.

پس از خروج اقتصاد جهان از رکود، ظرفیت اضافی که در زمینه پالایش وجود دارد برای چندین سال تکیه گاهی را فراهم خواهد آورد. رشد تقاضای نفت زمانی که از سر گرفته شود به کشورهای غیر عضو OECD محدود خواهد بود زیرا مصرف کنندگان آمریکایی از افزایش و کاهش اعتبارات در س های آموخته اند. این وضعیت تکرار افزایش بهای نفت به ۱۵۰ دلار هر بشکه را کمتر امکان پذیر می سازد بویژه آن که اعتبارات با محدودیت روبه رو است. اما تنگنای ساختاری بدان معناست که کف قیمت ها بالا خواهد ماند.

تحولات اخیر:

بهای نفت این روزها با سمت و سوی عمومی حاکم بر اقتصاد جهان و بنیادهای بازار همخوانی ندارد و از این رو روند افزایش آن غیر منتظره می نماید. به عبارت دیگر در حالی که هیچ نشانه ای از بهبود تقاضای جهانی نفت به چشم نمی خورد، قیمت نفت در بازار جهانی روند رو به افزایشی را آغاز کرده و در مواردی به مرز ۵۵ دلار هر بشکه نزدیک شده است. اگر میزان ذخایر نفت در کشورهای مصرف کننده، تقاضای جهانی، ظرفیت اضافی تولید در کشورهای صادر کننده، شرایط فصلی، تصمیم اوپک و عملکرد اقتصاد جهانی را عمده ترین عوامل بنیادی تاثیر گذار بر بهای نفت به حساب آوریم، به نظر می رسد توجیه روند افزایش بهای نفت بر پایه این عوامل دشوار باشد. نه تنها عوامل بنیادی بلکه شماری از عوامل غیر بنیادی، مانند عامل جغرافیای سیاسی، نیز افزایش بهای نفت را توجیه نمی کنند. به عبارت دیگر وضعیت خاورمیانه و یا نیجریه در آفریقا به گونه ای نیست که افزایش بهای نفت را توجیه کند. به این ترتیب یک بار دیگر این سوال مطرح است که علت افزایش اخیر بهای نفت چیست؟

مروری بر عوامل بنیادی نشان می دهد که وضعیت ذخیره نفت در کشورهای مصرف کننده در مقایسه با سال های گذشته در بهترین شرایط

توان شاهد تحولاتی در بازارهای جهانی نفت بود؛ باید انتظار یک تغییر اساسی را در میان مدت و بلندمدت داشته باشیم. به عقیده وی، بخش حمل و نقل و تقاضای نفت از سوی کشورهای غیر عضو OECD بیشترین تاثیر را بر بازار و تقاضا برای نفت خواهد داشت. بر این اساس روند رشد تقاضا آرام پیشبینی می شود اما به قدر یقین بلافاصله پس از پایان بحران اقتصادی در جهان اتفاق خواهد افتاد. به اعتقاد آقای تاناکا کشورهای آسیایی و خاورمیانه بیشترین سهم را در زمینه ایجاد تقاضا برای نفت خواهند داشت. به اعتقاد این مدیر سازمان بین المللی انرژی؛ جهان از سال ۲۰۱۰ می تواند شاهد بهبود اوضاع در بازارهای جهانی نفت باشد.

منابع:

- Deutsche welle
- تالار بورس کالا
- شانابه نقل از گلوبال مارکتز
- New York Times
- International Energy Agency
- Wood Mackenzie, research and Consultancy Company